

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

A Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők (HUHN20103) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

NATURA 2000

Debrecen

2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

E-BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Hődör István

Kecskés Ferenc

Dr. Váczi Olivér

Sallai R. Benedek

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	4
1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	6
1.7.2. Településrendezési eszközök	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	6
Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.	6
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	8
3.2. Kezelési javaslatok	8
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	19
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	19
3.2.4. Kutatás, monitorozás	20
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	21
3.3.1. Agrártámogatások	22
3.3.2. Pályázatok	27
3.3.3. Egyéb	27
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	27
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	28
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	29
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	31
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	32
1.1. Környezeti adottságok	32
1.1.1. Éghajlati adottságok	32
1.1.2. Vízrajzi adottságok	32
1.1.3. Talajtani adottságok	32
1.2. Természeti adottságok	33
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	35
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	37
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	37
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	39
1.3. Területhasználat	39
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	39
1.3.2. Tulajdonviszonyok	40
1.3.3. Területhasználat és kezelés	41
2. Felhasznált irodalom	47
3. Térképek	48

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Berekböszörmény–körmösdpusztai legelők kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20103
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1370,99 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

* kiemelt jelentőségű

1.4.2. Jelölő fajok

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Vidra (*Lutra lutra*)

Kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Berekböszörmény, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: Bihar Különleges madárvédelmi terület (HUHN10003)

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület övezetének (98%) és pufferterület övezetének (2%) része.

- A terület 256 ha-on a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetet érinti (4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Elfogadott, érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre nincs, illetve korábban nem készült.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010. (IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről

- Magyarhomorog általános rendezési terv – 20/1998 (XII.31.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012. december 20.

Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Körösmenti Vadásztársaság, Körösszegapáti (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905510-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Bihar Népe Vadásztársaság, Komádi (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Hubertus Vadásztársaság, Berekböszörmény (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903210-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	Gyepterület átalakítása szántóvá	M	7	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530): Potenciális élőhely kiterjedésének csökkenése
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	1	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530): Egyes helyeken inváziós ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) terjedése figyelhető meg.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	3	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530): Jelentős probléma az őshonos gyomfajok dominanciájának növekedése, mely az élőhelyek degradációját, természetességi értékének csökkenését
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	7	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530): A szárazság a talajvíz mélyebbre vándorlását, és a szikes élőhely kilúgozódását segíti elő, mely a szikes jelleg és karakter csökkenését, így az élőhely degradációját segíti elő.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a terület jelölő élőhelyének (1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak) területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csapoló hatás csökkentése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

3.2.1.1. A terület egészére vonatkozó, általános kezelési javaslatok

Jelen terület a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak) védelme céljából lett kijelölve. Szintén fontos a szerepe a pannon bennszülött kifestéskész aszat (*Cirsium brachycephalum*) természetközeli állapotban maradása (azaz genetikai sokféleségének és összefüggő elterjedési területének fennmaradása) szempontjából. Ennek megfelelően az alábbi célkitűzések fogalmazhatók meg:

- A gyepek jelenlegi (helyenként a jelenleginél jobb) állapotának fenntartását célzó legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a megfelelő sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűvű állapotának biztosítására, és a kíméletesebb kaszálási-gyepkarbantartási rendszerek honosítására és fenntartására. Általában a jelenleginél erősebb legeltetés kívánatos;
- Amennyiben a legeltetés egyes, inváziós növényfajok állományait nem képes visszaszorítani, gyomirtó kaszálás;
- Kisebb szemétkerakások felszámolása;
- Bolygatott területek gyomirtó kaszálása, irányított égetése;
- Belvízlevezető csatornák-árkok vizes élőhely jellegű szikes élőhelyeket lecsapoló hatásának lehetőség szerinti megszüntetése, mérséklése.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző

gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 6 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Mezőgazdasági jellegű tevékenységet szolgáló tanyák, családi gazdaságok, állattartó telepek, utak, tanyák, gázkutak. Részben művelés alól kivett területek tartoznak a kezelési egységbe, ill. az ezekhez közvetlenül csatlakozó, elsősorban rét/legelő művelési ágban lévő területek. A legelő állatok fokozott jelenléte miatt jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás. Ezek természetvédelmi szempontból alapvetően nem jelentenek problémát. Összességében kis kiterjedésű kezelési egység, darabjai szórványosan fordulnak elő a területen.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: –

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyeppek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait. (Magyarázat: a kezelési egység az illegális hulladéklerakatokat is tartalmazza). A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található részein az 1996. évi LIII. törvény előírásai, valamint a TK kezelési tervében foglalt előírások is irányadóak.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33).
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).
- Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-i dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás (GY112).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Az ingatlan nyilvántartásba vett földutak esetében fontos annak folyamatos karbantartása, hogy az útelhagyásos gyepkárok megakadályozhatók legyenek.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 területet érő káros hatások csökkentése és kizárása fontos feladat. A kezelési egység ilyen jellegű potenciális és aktuális hatásait a hatályos környezetvédelmi és birtokügyi szabályozás alapján jelentősen lehet csökkenteni. Az ingatlan nyilvántartásba vett földút karbantartásával az útelhagyásos gyepkárok megakadályozhatók.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Szikes rétek, ürmös szikes gyeppek, löszgyeppek, valamint zavart üde és száraz gyeppek, taposott gyomtársulások, magaskórósok és sziki magaskórósok. A területen meghatározó, domináns élőhelyek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), ürmöspuszták (F1a), szikes rétek (F2), kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A kezelési egységbe tartozó gyepek és a hozzájuk kapcsolódó élőhelyfragmentumok esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait, de a Bihari-sík Tájvédelmi Körzethez tartozó részeken az 1996. évi LIII. törvény előírásait, valamint az érintett TK kezelési tervében foglaltakat is.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható. (GY57)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- Évente az időjárás viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepterület évente csak egyszer lehet kaszálni (GY80).

- A gyepterület kaszálása, szárazúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szerv munkatársát. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján. (GY103)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- A legelészkiárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz:

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység maximálisan 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjűlegeltetést pedig ennek mindössze felén. A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található gyepterületein a TK kezelési tervében meghatározottaknak megfelelően a kaszálás a legeltetéses hasznosítás arányának megfelelően, csak a területen legeltetett jószág téli takarmányozásának céljából, vagy valamilyen meghatározott természetvédelmi cél érdekében történhet. Egyes területeken az Igazgatóság természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet.

A kaszálás igényét – annak időpontjától függetlenül – a gazdálkodónak be kell jelenteni a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnál a földön fészkelő madárfajok védelme érdekében. Minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt meghagyását tartjuk kedvezőnek. A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarha (*Bos primigenius taurus hungaricus*), magyar tarka szarvasmarha (*Bos primigenius taurus*)) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken juhokkal javasoljuk végezni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be. A gyepterületek vízháztartásának javítása lenne cél, esetlegesen vízvisszatartással.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem szükséges. A kezelési egység területének rovására történő erdőtelepítés nem kívánatos.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Az intenzív legeltetés azonban a gyepek felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken. A vízállapot javítása a megfigyelhető szárazodási folyamatok miatt lenne fontos, ezt gazdálkodói észrevétel is megerősítette (lakossági fórumon).

KE-3 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Nem őshonos és őshonos fafajok alkotta erdősávok és fasorok, akácültetvények, keményfás jellegtelen erdők, nyílt sziki tölgyes jellegű foltok, fiatal erdősítés, valamint hagyományos fajú, extenzíven művelt gyümölcsös. Egy részük országos jelentőségű védett természeti területen található (Bihari-sík Tájvédelmi Körzet).

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), nyílt sziki tölgyesek (M3), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök (P7), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), akácültetvények (S1), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Berekböszörmény 8A, 8B, 45A, Körösszakál 3A, 9A, 13A, 13B, Körösszegapáti 23A, 23B, 23C, 23D, 23E, 24A, 74D, 74E, 75A, 78A, 78B, 78C, 79A, 80A, 82A, Magyarhomorog 33A
- Védett, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet részét képező erdőrészek: Berekböszörmény 8A, 8B

(3) Általános kezelési javaslatok

A terület üzemtervezett erdőállománya 23 részletben 44,13 hektáron helyezkedik el és az érintett erdőrészek magántulajdonban vannak. Az alrészletek jelenlegi fatípusai többfélék, előfordulnak akácok, nemes nyarasok is. A távlati célállományok legtöbbször kocsányos tölgyesek, kőrisesek, egyéb keménylombos erdők, hazai nyarasok. Ezek a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg. A Körösszegapáti 23D, 78B, 78C részletek célállománya nemes nyaras, vagy akácos, itt is kocsányos tölgyes, kőrises, egyéb keménylombos, vagy hazai nyaras célállományok lennének a megfelelőek. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), mezei juhar (*Acer campestre*), szürke nyár (*Populus canescens*), fehér fűz (*Salix alba*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) és vadalma (*Malus sylvestris*)

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv (Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve)
- Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen üzemtervezett erdő a kezelési egység területén a fenti bekezdésben felsoroltak) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait, valamint a Bihari-sík

Tájvédelmi Körzet területén található erdőrészek esetében a TK kezelési tervében foglaltakat is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal (E51).
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható. (E79)
- Szóró, szóó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható. A kis területű faállományokban rendszeres fahasználatot nem javasolunk

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület részben tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Nem várható a hazai fafajokból álló faállományok gyors spontán terjeszkedése (tehát a pusztai környezet megváltozása), ugyanakkor számos olyan rovarfaj tápnövényei kerülnének a tervezési terület területére, amelyek most a tápnövény hiányában nem lehetnek jelen. A hazai fafajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fafajok töltenek be (fészkelőhely). Egyes erdőrészekben vagy erdőnek nem minősülő, de a kezelési egységhez tartozó fasorokban fokozottan védett madárfajok fészkelhetnek (pl: rétisas (*Haliaeetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), kékvércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*), melyek fészke körül a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács ajánlásának megfelelően a fészkelési időszakban és azon kívül is térbeli, illetőleg időbeli korlátozások foganatosíthatók.

A kezelési egységben megkülönböztetjük a kis területű faállományokat, amelyek a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is. A gyenge termőhelyi adottságok miatt rendszeres faanyagnyerésre nem alkalmasak ezek a fásítások, hiszen az évi fatömeg-növekmény minimális. A fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyének közelében végzendő erdőgazdálkodási tevékenység

KE-4 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** olyan egy és kétéves szántóföldi kultúrák, amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő vagy egyéb (pl. földút, tanya stb).

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), kiskertek (T9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók. (SZ17)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52) (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése (SZ56).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet, pl: Berekbőszörmény 0101/1, 0101/2a, 0133/4a, 0133/5 a; Körösszegapáti 0123/27 b, 0147/1, 0155/6, 0184/11 a, 0417/2 a; Körösszakál 096/16 a, 096/26, 096/27 hrsz-eken a szántó visszagyepesítése és legeltetéses hasznosítása. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében a szántókon az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek, különösen a KE-2 egységgel érintkező élőhelyeken (természetközeli szikes gyepek, és sziki magaskórósok, illetőleg ezek különféle természetességi állapotú fragmentumaik és hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfoltok).

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék – 1530*), valamint a közösségi jelentőségű síksági pannon löszshtyeppek – 6250* állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges. A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési terve szerint a TK területén található szántók, ha természetvédelmi kezelés szempontjából indokolt, visszagyepesíthetők. A TK területén a gyepek rovására terjeszkedő szántók korábbi gyep részei visszagyepesítendőek és azok újbóli feltörése tilos, művelési águk megváltoztatása szükséges.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántó hasznosítású ingatlanokon a művelési ág váltását azért tartjuk indokoltnak, mert azok a gyepterületekhez kapcsolódva, vagy azok közé ékelve vannak jelen. Potenciális vegetációjuk a 1530 vagy 6250 jelölő élőhely, tehát például spontán gyepesedéssel a jelölő élőhely kiterjedése növekedne.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Magassásosok, nem tőzegképző nádasok-gyékényesek, csatornák fragmentális mocsári és/vagy hínárnövényzete, álló és lassan áramló vizek hínárnövényzete, harmatkásások, zsiókás szikes mocsár foltok.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassásrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait és az érintett TK kezelési tervében foglaltakat is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás (V06).
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos (V07).

- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell (V42).
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével (V46).
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető (V56).
- Nádat deponálni, válogatni a területen tilos (V58).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása (magyarázatot lásd a 3.2.2. „Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” és a 3.2.1.3. „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetekben).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A vizes élőhelyek egy része a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén fekszik. A kezelési egységbe tartozó nádasokban az életközösségek védelme érdekében a nádgazdálkodás rendjének az illetékes természetvédelmi kezelővel való egyeztetését szintén javasoljuk. A tájvédelmi körzet területén található nádasokból származó nádat a TK kezelési tervében foglaltak szerint csak az előre kijelölt náddepókon lehet tárolni, természetközeli állapotú gyepeken tilos és április 15-ig az elszállításról szükséges gondoskodni. Mindezek mellett a globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása, ez a jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*) szaporodási feltételeit is javítaná.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: horgásztó (Körösszakál, Tupi-horgásztó)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), nem zsombékoló magassásrétek (B5), állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Általános természetvédelmi célkitűzés, hogy a védett területeken mellőzik az idegenhonos halfajok telepítését. A természetes vizekbe kiszökhetnek példányok, ami káros hatásnak minősül.

3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

A **KE-2** és a **KE-5** kezelési egység területén sokfelé húzódnak kisebb-nagyobb vízvezető csatornák. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhelyrekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

A **KE-5** egység területén a mocsár jellegű élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása lenne célravezető.

Gazdálkodás: a gazdálkodás kizárására a vizes élőhelyről nincs szükség. A jelenlegi gazdálkodás (legeltetés, kaszálás) folytatható a vizes élőhelyeken,

Indoklás

Azért javasoljuk a vízviisszatartást, hogy a **KE-2** kezelési egység területén nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek, illetőleg hogy a **KE-5** kezelési egységekhez tartozó mocsári élőhelyeken a természetes vízdinamikai viszonyok (kora tavaszi vízállás és nyári kiszáradás) a jelenleginél kifejezettebben érvényesülhessenek, illetőleg az érintett élőhelyek minél többször és minél tovább adjanak lehetőséget speciális vízi életközösségek kialakulására és fennmaradására. Tehát élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha egy-egy vizes élőhely néhány héttel később száradna ki. A kételtűek (elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára optimális vízháztartású élőhelyek, valamint a vidra (*Lutra lutra*) számára a megfelelő táplálkozóterületek hosszabb jelenlétét is eredményezné. A fenti cél elérése prioritásként fogalmazódik meg a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési tervében is.

A beavatkozás véleményünk szerint a **KE-2**-es egység esetében gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a kezelési egység területén a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot, hiszen a tartósabb vízborításnak kitett gyepek fűhozama jelentősebb, ugyanakkor a nyári szárazság idején is nagyobb tápértékű legelőt biztosítanak és nem elhanyagolható a talajvízre, illetőleg a mikroklimára gyakorolt pozitív hatás sem.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

A **KE-2**, a **KE-5** kezelési egység esetén szükségesnek tartjuk a csatornákon történő vízviisszatartás biztosítását, ezért javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét (lásd még a „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetben).

A **KE-4** egység területén javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében a kezelési egységre megfogalmazott önkéntesen vállalható előírások betartása a szántókon. Javasoljuk másrészt a tervezési terület területén lévő szántók gyepesítését művelési ág váltással. A Natura 2000 területen a jelölő élőhely kiterjedésének növelése érhető el a jelenlegi szántóföldi monokultúrák természetközeli gyepekké történő átalakításával. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (szántóból gyepé alakul). A szántóból átalakult gyepterületek kiterjedésének növekedése szintén kedvezően hat számos pusztai élőhelyeket preferáló madárfaj (pl. szalakóta (*Coracias garrulus*), búbosbanka (*Upupa epops*), kis örgébics (*Lanius minor*)) számára. Hosszabb távon a gyepterületek kiterjedésének növekedése a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) élőhelyének kiterjedését is növelheti, ami néhány fokozottan védett ragadozó madárfajra (pl. parlagi sas (*Aquila heliaca*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*)) is kedvező hatással lehet.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A vöröshasú unkával (*Bombina bombina*) kapcsolatos fajvédelmi intézkedések a vizes élőhelyekkel, csatornákkal, árkokkal kapcsolatos élőhelyfejlesztési elképzelésekben jelennek meg, ezek szerint a vízmegtartás javítja a faj szaporodási feltételeit. A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhely (1530*) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

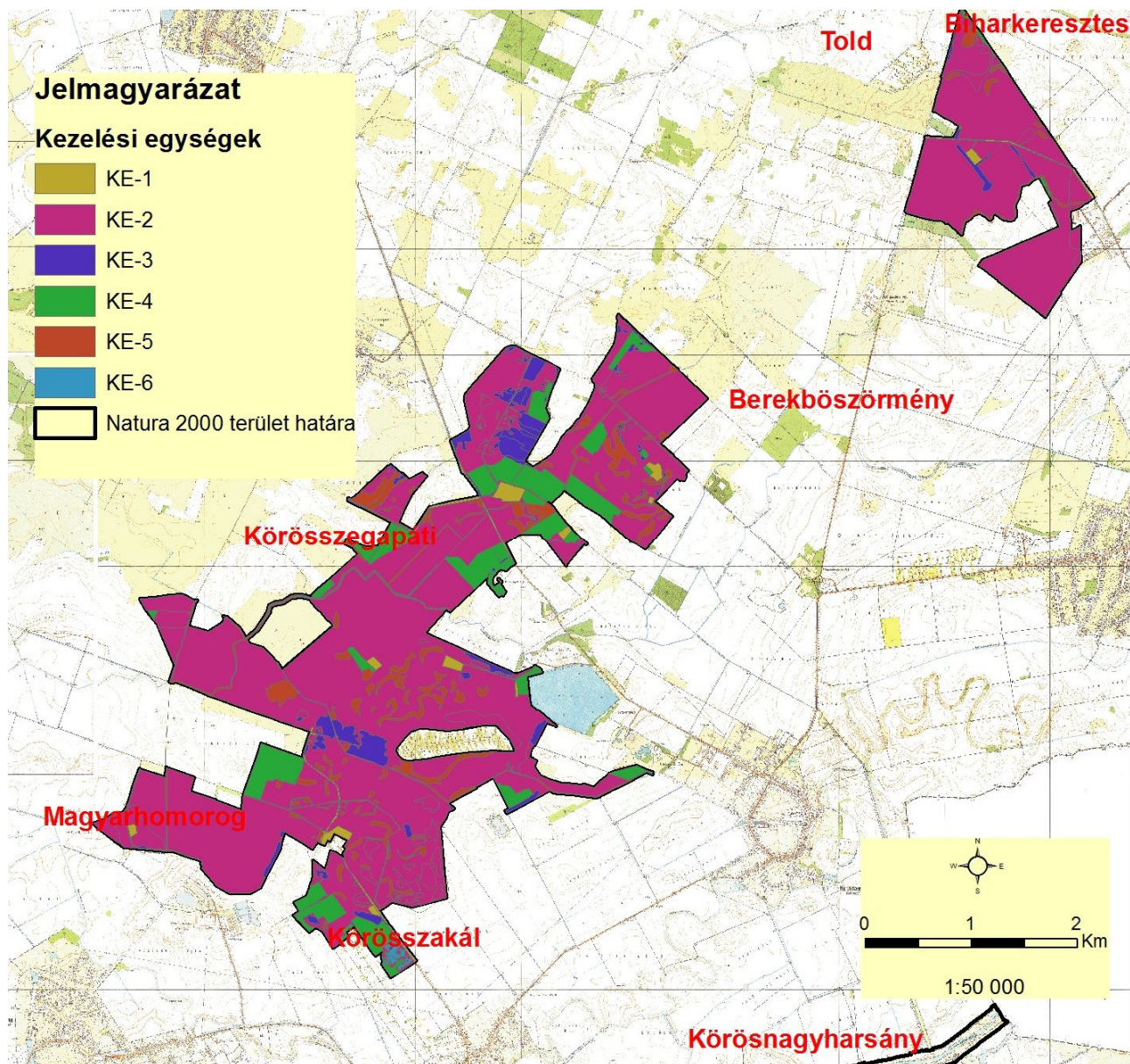
A kislepkeszű aszat (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomonkövetését.

A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetében csapadékosabb időszakokban térképező jellegű vizsgálatok végzése javasolt, mivel jelenleg a területen az előfordulása jelenleg nem bizonyított.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása egyszerű eszközökkel nem végezhető el. A faj hazánkban kedvező természetvédelmi helyzete miatt jelentős ráfordítást igénylő kutatási és monitorozási módszerek alkalmazására jelenleg nincs szükség a területen. Az élőhely megfelelő minőségű fennmaradása és a terület zavarás mentessége biztosítja a faj számára szükséges feltételeket.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése. (2014-es állapot)

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Berekbőszörmény-körmösdpusztai legelők (HUHN20103) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá a Bihar Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10003) része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 256 ha-on átfed az országos jelentőségű Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel, mely

területrészre a 4/1998. (II.20.) számú KTM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat magterület (98%) , részben a pufferterület (2%) övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület nagyobb része magántulajdonban, kisebb része pedig állami tulajdonban található.

A területből mintegy 210 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van.

A területen található gyepekről általánosságban elmondható, hogy azokon legeltetés, illetve kaszálás folyik. A szántók egy részén szántóföldi hasznosítás folyik, másik részükön az elmúlt években nem volt növénytermesztés. A területeken főként magángazdálkodók gazdálkodnak.

Az erdőterületek magántulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Berekböszörmény, Körösszakál, Körösszegapáti és Magyarhomorog közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 90 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	MTÉT	KAT
L1J8R-A-11	72,55	71,81	-	-
L2RFR-T-11	93,23	87,38	-	-
L2TNR-2-11	43,71	42,47	-	-
LCUVR-L-11	10,06	0,0	-	-
LDW2R-V-11	30,04	28,52	-	-
LEA8R-J-11	41,47	25,76	-	-
L4YFR-3-11	143,88	142,67	-	-
L4P2R-D-11	44,12	43,48	-	-
L9KFR-U-11	12,28	0,0	-	-
L4J8R-E-11	25,29	21,13	-	KAT20
LE7VR-2-11	46,04	40,58	-	KAT20
L5MVR-6-11	13,26	12,55	-	-
LFCFR-T-11	8,6	5,2	-	-
LFEVR-9-11	24,95	24,27	-	KAT20
L5J8R-F-11	52,19	50,25	-	KAT20
LFDNR-2-11	159	152,74	-	KAT20
L71VR-M-11	125,92	125,92	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
L7LNR-1-11	181,03	162,41	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
L8LNR-2-11	26,38	26,38	-	KAT20
L08WX-U-11	23,84	22,32	-	KAT20
LH0NR-N-11	16,33	15,88	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
L7H2R-9-11	38,16	37,25	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
L7Q8R-Q-11	42,22	41,87	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
LEK9X-Y-11	137,84	127,15	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
LELHX-7-11	10,35	10,16	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
L0Q3X-H-11	35,82	34,89	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
LEMPX-F-11	1,52	1,52	Bihari-sík (zóna: C)	KAT20
L06HX-C-11	89,34	81,52	-	-
L043X-V-11	26,89	25,82	-	-
L0R9X-Q-11	6,98	6,71	-	-
L1J3X-A-11	8,43	8,01	-	KAT20
LER9X-6-11	3,75	3,64	-	KAT20
L1THX-1-11	22,84	20,26	-	KAT20
L28WX-W-11	8,94	8,17	-	-
L2J3X-C-11	7,11	1,44	-	-

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló

gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT)

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések zonális természetvédelmi célprogramjai minden esetben egy adott helyen jellemző természet- és környezetvédelmi probléma kezelésére jöttek létre. A program keretében támogatják a területen gazdálkodókat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában olyan gazdálkodási előírásokkal, melyek önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

Az igényelhető célprogramok során támogatás igényelhető a szántóföldi növénytermesztés, gyepgazdálkodás, illetve a természetvédelmi célú gyeptelepítés támogatására.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Berekbősörmény-körmösdpusztai legelők fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Berekbősörmény-körmösdpusztai legelők Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A gyepeként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a vízelvezetés, a feltörés, trágyakiszórás, szálas takarmány tárolásának tilalma, és az inváziós fajoktól való mentesítési kötelezettséget szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásai jelenleg kötelező érvénnyel, 5-10% között határozzák meg a kaszálással hasznosított gyepek esetében a kaszátlanul hagyandó terület nagyságát. Javasolható a jelenlegi szabályozás módosításával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározása..
- A Natura 2000 erdőterületeken egyes intenzíven terjedő tájidegen fajoknak az erdővel szomszédos gyepterületekre való terjedésének megakadályozását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Berekbőszi-örmény-körmösdpusztai legelők Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vizes élőhelyé alakítását, erdősítését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.
- Natura 2000 területeken becserjésedett gyepeken a füves élőhely visszaállítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a legeléstől kímélt területrészek kialakítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gye- és egyéb fátlan területeken az intenzíven terjedő fásszárúak nagyobb állományainak felszámolását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyekeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyeptáborítást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő

élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal.
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt honlapján (<http://natura2000.nimfea.hu/20103.htm>).
3. A tervekészítés előzetes tájékoztója előtt telefonos, postai és e-mail-es kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettek kivül a falugazdással, gazdálkodókkal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság, Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv első változatának megvitatása:

1. Fórum (2014. augusztus 26. Magyarhomorog, résztvevők száma: 17 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a helyi gazdaszövetkezet és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

2. Terepbejárás (2014. augusztus 26. Magyarhomorog, résztvevők száma: 3 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a

fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kjKTT természetvédelmi őre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20103.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők Natura 2000 területtel érintett települések képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kjKTT területén működő vadásztársaság képviselői,
4. falugazdászok,
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság
7. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
11. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kapnak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kapnak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Berekböszörmény település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Körösszakál település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Körösszegapáti település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Magyarhomorog település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 8-an)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	Szóban: általános szárazodás, élőhelykezelés, jogszabályi módosítások	részben	Gyepes kezelési egység kezelési javaslatának indoklása
Vadásztársaság (Körösmenti Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (összesen 2-en)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés,	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási	-	-	-

	e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	tervről			
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon részt vettek, e-mailben	részben	vízgazdálkodási fejezetbe kerültek az Igazgatóság által hivatkozott jogszabályok
Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	-	-	-	-
Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslat
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

Éghajlatát tekintve mérsékelt meleg, száraz éghajlatú a kistáj. Az évi napfénytartam 2000 óra körül alakul; a nyári napsütéses órák száma kevéssel 800 óra fölötti, a téli napfénytartam 180-190 óra között várható. Az évi középhőmérséklet 10,3-10,4 C fok, a vegetációs időszak átlaghőmérséklete pedig 16,8- 17,0 C fok. A napi középhőmérséklet ápr. 10 után emelkedik 10 C fok fölé, majd 193 nap múlva, okt. 20 után csökken ismét 10 C fok alá. Az utolsó tavaszi fagy ápr.11-14 között az első őszi fagy okt. 22-én várható, így a fagymentes időszak kb. 191-194 nap. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,1- 34,4 C fok, de ÉNy-on 35,0 C fok, míg a téli abszolút minimumok átlaga -16,7 és -16, 8 C fok körül van. A csapadék évi összege 540 és 570 mm között alakul; ebből 310-320 mm hullik a vegetációs időszakban. Az ariditási index 1,25-1,30, K-en 1,25 alatt, Ny-on 1,30 fölött alakul. Az uralkodó É-i mellett a DNy-i is elég gyakori szélirány: az átlagos szélesség 2,5-3 m/s.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Közép-Tisza K-i vízgyűjtőjén a kistáj É-ről a Berettyóra támaszkodik, amely 65 km hosszan határolja. D felől a Sebes-Körössel fut párhuzamosan a tájhatár, attól 5-10 km távolságra. A mellékvizek, csatornák a lejtésnek megfelelően a Berettyóhoz folynak. Ezek közül a Kis-Körös és a Kutas-csatorna a legjelentősebbek. A Berettyón a kora nyári árvizek a legjelentősebbek, míg a helyi csatornahálózat medrei leggyakrabban hóolvadáskor duzzadnak meg. A talajvíz mélysége általában 2-4 m között mozog, de Magyarhomorog környéken 2 m fölé emelkedik. Kémiai jellege többnyire kalcium-hidrogénkarbonátos, de a Berettyót és Mezősas-Biharkeresztes környékét a nátriumos típus kíséri. A rétegvíz mennyisége csekély. A nagyszámú artézi kút átlagos mélysége meghaladja a 200 m-t, de a vízhozamok mérsékeltek.

A számos ősrégi ér és folyás medrének felhasználásával épült csatornarendszer lehetőséget nyújt bizonyos víztározásra, vízvisszatartásra is, amivel a belvízvédelem mellett az öntözést is elősegítik. Egyéb jelentős, a területet érintő vízelvezető csatornák a Berettyóba ömlő Kutas-csatorna (65 km, 782 km²), valamint ennek két mellékcatornája az Ölyvös-csatorna (49 km, 258 km²) és a Szöcsköd-Komádi-csatorna (25 km, 78 km²), illetve a Kállóba ömlő Konyár-Esztár-Pocsaj-csatorna (12 km, 36 km²). Nagy kiterjedésű körtöltéses belvíztározó került az utóbbi időben újbóli előtérésre Körmödspusztán, Körösszegapátitól északnyugatra.

1.1.3. Talajtani adottságok

A talajtakaró a Sebes-Körös hordalékkúpjának homokos-iszapos üledékein képződött. A talajok fele az öntés réti talajok típusába sorolható, míg a másik fele a szolonyeces szikes talajokéba. A szikes talajok közül a réti szolonyec 18 %-ot, a kevésbé szikes agyagos vályog vagy vályog mechanikai összetételű, sztyepesedő réti szolonyec talajok 19 %-ot tesznek ki. A legkevésbé szikes szolonyeces réti talajok 6 % területen találhatók. Mechanikai összetételük agyagos vályog vagy vályog. Az agyagos vályog vagy agyag mechanikai összetételű, gyengén vagy erősen savanyú réti talajok 13 %- területen fordulnak elő. Az öntés réti talajok kiterjedése a legjelentősebb. Vályog, kisebb részben agyagos vályog mechanikai összetételű, gyengén vagy erősen savanyú, 1-2 % humusztartalmú, 5-50 földminőségi kategóriájú talajok. A szintén öntésanyagokon képződött réti csernozjom és mélyben sós réti csernozjom talajok kiterjedése az összterület 1-1 %-ára terjed ki.

1.2. Természeti adottságok

A területen az alapvető élőhelyi-biotikai sajátosságok pontos felmérésére 2013 június közepső dekádjában 1:10.000 alapléptékű élőhelytérképezés történt. Az Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási rendszer kritériumainak megfelelő módszertannal, az Á-NÉR 2011 kategóriarendszerét felhasználva elkészült élőhelytérkép pontos képet kap az élőhelyek aktuális kiterjedéséről, természetességéről, egyes veszélyeztető tényezőiről, és egyúttal alapját képezi a közösségi jelentőségi élőhelytípusok, illetve a kezelési egységek meghatározásához, és a természetvédelmi kezelési javaslatok kidolgozásához.

A felmérés alapján a terület főbb élőhelytípusok (illetve azok gyakorlati szempontból egybevont csoportjai, vagy részkategóriái) a következők:

Élőhely	ÁNÉR kód	Kiterjedés (ha)	Arány (%)	Natura élőhely	2000
Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete	Ac	0,17	0,012		
nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	6,74	0,492		
Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet	B2	3,27	0,239		
Nem zombékoló magassásrétek	B5	63,29	4,616		
Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak	B6	0,05	0,004		1530
Fragmentális mocsári- és /vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partján	BA	17,66	1,288		
Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet	D6	2,3	0,168		6430
Ürmöspuszták	F1a	14,18	1,034		1530
Szikes rétek	F2	978,49	71,371		1530
Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	2,15	0,157		1530

Padkás szikések, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete	F5	0,09	0,007	1530
Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	26,15	1,907	6250
Alföldi zárt kocsányos tölgyesek	L5	1,41	0,103	
Jellegtelen üde gyepek	OB	20,21	1,474	
Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek	OC	12,86	0,938	
Magaskórós ruderalis gyomnövényzet	OF	1,07	0,078	
Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapsztyeprétek	OG	5,44	0,397	
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	14,68	1,071	
Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés	P3	2,76	0,201	
Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök	P7	0,07	0,005	
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	2,42	0,177	
Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC	9,83	0,717	
Akácültetvények	S1	28,67	2,091	
Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	12,03	0,877	
Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1	116,83	8,522	
Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák	T2	3,98	0,29	
Kiskertek	T9	0,06	0,004	

Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	U4	0,29	0,021	
Állóvizek	U9	1,54	0,112	
Tanyák, családi gazdaságok	U10	14,16	1,033	
Út- és vasúthálózat	U11	8,13	0,593	
Összesen		1370,99	100	

A Natura 2000 terület természetföldrajzi értelemben az Alföld nagytájon belül a Berettyó-Körösvidék középtáj Bihari-sík kistájában található. A terület a vegetációs tájbeosztás szerint nagyrészt a Bihari-síkhöz, kisebb részt a Berettyó-Körös-vidékhez tartozik. Növényföldrajzi értelemben a területet a Tiszántúl (Crisicum) flórajárásba sorolják. A tervezési terület területén kiterjedt szikes rétekekkel (*Agrostio-Alopecuretum*) és ürmös szikes gyepekkel (*Artemisio-Festucetum pseudovinae*), löszgyepekkel (*Salvia nemorosae-Festucetum rupicola*), magassásosokkal (*Caricetum acutiformis*) mozaikoló agrár élőhelyek (egyéves szántók), tanyák és egyéb agrár jellegű létesítmények figyelhetők meg nem őshonos (elsősorban fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és őshonos elsősorban kocsányos tölgy (*Quercus robur*) alkotta erdőkkel, facsoportokkal és fasorokkal. A szikes élőhelyek jellemző fajai: réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), közönséges tarackbúza (*Elymus repens*), sziki csenkesz (*Festuca pseudovina*), sziki üröm (*Artemisia santonicum*), murok (*Daucus carota*), tejoltó galaj (*Galium verum*), bárányparjéj (*Camphorosma annua*), sziki kocsord (*Peucedanum officinale*).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	A
6250*	Síksági pannon löszgyepek	D
6430 (újonnan előkerült)	Úde, tápanyaggazdag magaskórósok	Javasolt érték: D

* kiemelt jelentőségű

A Natura 2000 adatlap (SDF) szerinti jelölő élőhelytípusok részletes jellemzése:

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	A Berettyó és a Körösök közötti vidék jellemző élőhelytípusai a

	szikések. A területen nagy kiterjedésű, csak csatornákkal megszakított szikes rétek (F2) fordulnak elő. A rétek helyenként ürmös szikes pusztákkal (F1a) mozaikolnak. Ez utóbbiak eredete több helyen visszavezethető a padkás szikésekre, melyek növényzete a csapadékhiány miatt záródott és fajösszetétele is némileg megváltozott. A szikes környezet ellenére a tipikus szikes mocsarak előfordulása csekély. A terület északnyugati részén egy kisebb foltban megtalálható a sziki kocsordos rétsztyeppek (F3) állománya. Kisebb vakszik (F5) foltok is megfigyelhetők.
Élőhely területi aránya:	72,46%
Élőhely kiterjedése a területen:	999,97 ha. Ez nagyjából megegyezik a Natura adatlapon megadott értékkel (970 ha).
Élőhely jellemzése:	A szikes rétek megjelenésében több típust lehet elkülöníteni. Az üdőbb termőhelyeken a réti ecsetpázsit (<i>Alopecurus pratensis</i>) mellett jellemző a sziki szittyó (<i>Juncus gerardii</i>). A szárazabb helyeken dominánssá, esetenként egyeduralmódóvá válik a közönséges tarackbúza (<i>Elymus repens</i>). A tarackbúzás rétekben megjelenik a vadmurok (<i>Daucus carota</i>), a tejoltó galaj (<i>Galium verum</i>) és a katángkóró (<i>Cichorium intybus</i>). Természetesebb állományokban a szárazodást a keskenylevelű perje (<i>Poa angustifolia</i>) és a sovány csenkesz (<i>Festuca pseudovina</i>) állományalkotóvá válása jelzi. Az ürmös szikes puszták jellemző faja a sziki üröm (<i>Artemisia santonicum</i>), állományalkotó fűve a sovány csenkesz. Az állományok egy része a szikes réteknél alacsonyabb térszínen figyelhető meg, ezek a szik erek, padkás szikések növényzetének záródásával, a fajösszetétel kisebb módosulásával alakulhattak ki. A vakszik csak kisebb foltokban fordul elő, jellemző faja a bárányparéj (<i>Camphorosma annua</i>). A rétsztyepp állományban atipikus szikes fajok aránya csekély, a magasnövésű fűvek mellett jellemző a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) előfordulása.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	3, 4
Élőhely veszélyeztetettsége:	Jelentős probléma az őshonos gyomfajok dominanciájának növekedése, mely az élőhelyek degradációját, természetességi értékének csökkenését segíti elő. A szárazság a talajvíz mélyebbre vándorlását, és a szikes élőhely kilúgozódását eredményezi, mely a szikes jelleg és karakter csökkenését eredményezi. Egyes helyeken terjed az inváziós jellegű keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>).
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • idegenhonos inváziós fajok jelenléte

	<ul style="list-style-type: none"> • problémát jelentő őshonos fajok • aszály és csapadékmennyiség csökkenés
--	--

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II., IV.	kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	C

A Natura 2000 adatlap (SDF) szerinti jelölő növényfajra vonatkozó részletes információk

kisfészekű aszat (Cirsium brachycephalum)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A növény a területen szórványosan fordul el. Megjelenése magassásos, nádas szegélyekhez, illetve ritkán üdebb szikes rétekhez kötött.
Állománynagyság (jelöléskor):	C (P)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	C (4000-5000)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, korábban a Natura adatlapon nem szerepelt állománynagyság
Faj veszélyeztetettsége:	A faj nem veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	Veszélyeztető tényezőt nem észleltünk a területen.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	C
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	D
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II., IV.	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	D

A Natura 2000 adatlap (SDF) szerinti jelölő állatfajra vonatkozó részletes információk

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Nem került elő
Állományméret (jelölés):	C (P)
Állományméret (tervkészítés):	A tervekészítés során végzett két terepbejárás során (2013. október, 2014. március) nem sikerült kimutatni a fajt, mivel a tervezési terület területén található valamennyi potenciális élőhely ki volt száradva.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, nem került elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem értelmezhető.
Veszélyeztető tényezők:	Nem indikálható.

vidra (*Lutra lutra*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Csapadékosabb években feltehetően jelen van a területen, alkalmas

	élőhely foltok jelenléte ilyenkor biztosított. A felmérés évében jelenlétére utaló nyomokat nem tudunk kimutatni. Állománybecsléshez nincs elegendő adat.
Állománynagyság (jelölés):	C (P)
Állománynagyság (tervkészítés):	C (P); Kvantitatív becslésre nincs elegendő adat
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs elegendő adat
Faj veszélyeztetettsége:	Alacsony
Veszélyeztető tényezők:	A területen nem áll fenn veszélyeztető tényező.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
diófacincér	<i>Aegosoma scabricorne</i> (Scopoli, 1763)	V: 5000 ft	Elsősorban öreg ártéri erdők, idős faállományok, valamint lakott települések, temetők, parkok, fasorok idős fájának jellemző állata.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

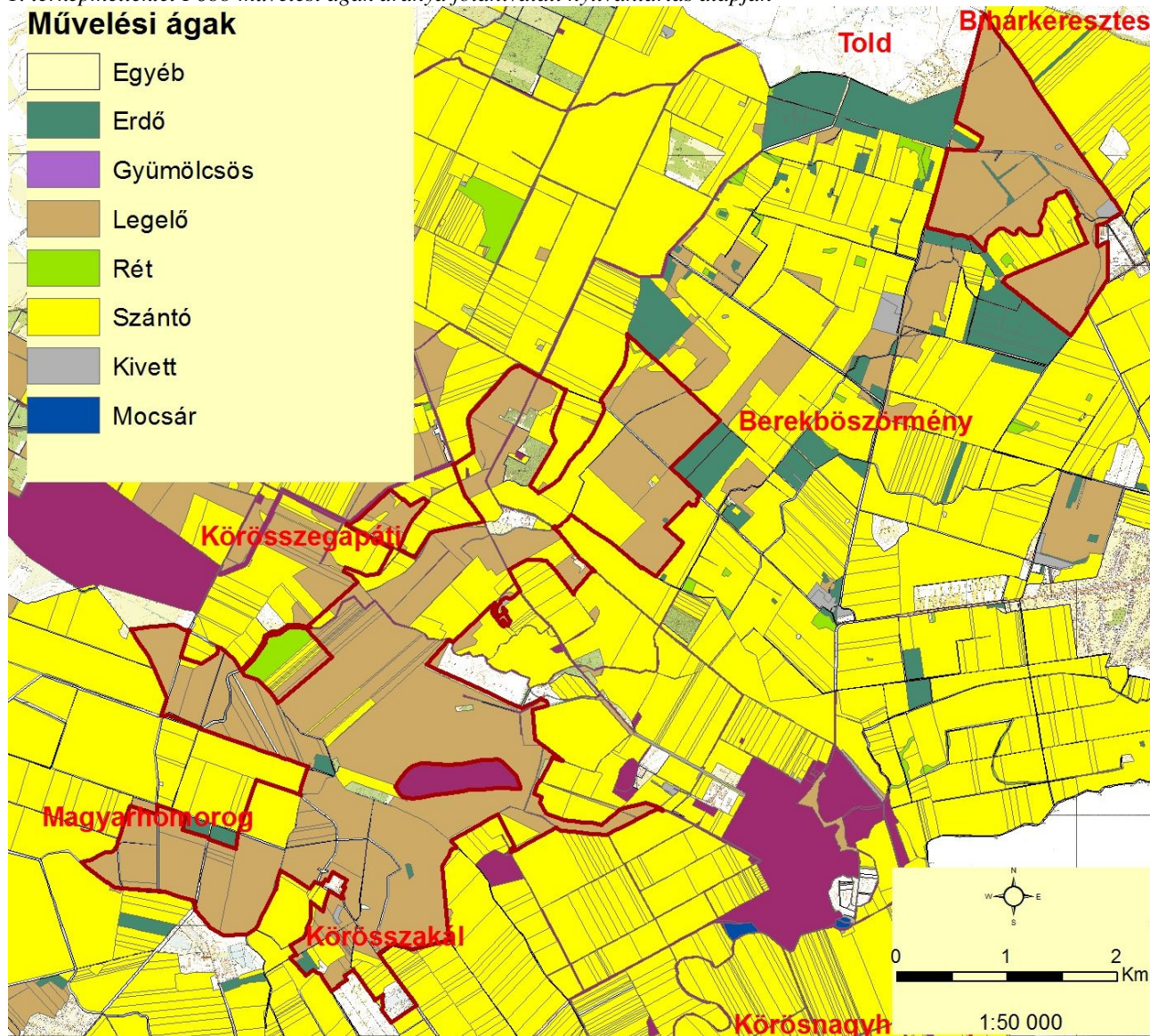
A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1. táblázat) és a művelési ágak (1. melléklet) alapján egyaránt jellemeztük.

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Szikes gyepek és szikes mocsarak	70.00
Száraz gyepek, sztyeppék	5.00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok	5.00
Felülvetett gyepek	15.00

Mesterséges fültevények	5.00
	100 %

1.3.1.1. táblázat Főbb művelési ágak eloszlása a CORINE alapján

1. térképmelléklet Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Terület arány (%)
Magántulajdon	77,35
Állami tulajdon	19,7
Mezőgazdasági TSZ	0,7
Vízgazdálkodási társulat	0,6
Önkormányzatok	1,65

A tervezési területből 212 ha a Hortobágyi Nemzeti Park vagyonkezelésében van.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A Bihari-sík természeti, domborzati, talajtani adottságai következtében kis mezőgazdasági potenciállal rendelkező terület. A termőföld minősége igen gyenge, többnyire szikes, 7-8 aranykorona átlagértékű.

Hosszú ideig igazán jellemző mezőgazdasági művelési mód a tanyai, kisparaszti gazdálkodás volt. Az 50-es évektől az erőszakolt nagyüzemi mezőgazdaság ezt a területet is utolérte, de itt a természeti adottságok miatt nem tudtak mindenhol igazán nagy parcellákat kialakítani. Az átgondolatlan víz- és tereprendezési meliorációs tevékenységnek köszönhetően sok értékes élőhely tűnt el végleg, miközben rossz minőségű szántóterületeket hoztak létre. A nagyobb táblákon főleg lucerna, kukorica, búza, őszi árpa, valamint cukorrépa és napraforgó termesztéssel foglalkoztak. A nagyüzemi gazdálkodásnak ez a terület soha sem felelt meg igazán.

A rendszerváltást követően, a tulajdonviszonyok megváltozása során a TSZ-ek a számukra gazdaságtalanabb üzemeltetésű, gyengébb minőségű, szabdalt percellájú területektől próbáltak megszabadulni, illetve sok TSZ meg is szűnt. Jelenleg a tervezési területen jelentősen háttérbe szorultak a TSZ területek, a földterületek magántulajdonba kerültek.

Hagyományosan számos nedvesebb fekvésű, kisebb kiterjedésű kaszálórét és nagy szikes legelő volt a területen. Ez kedvező lehetőséget biztosított az állattartáshoz. Ma már kevés helyen találkozunk a félig külterjes állattartással – az ősztől tavaszig istállózott, tavasztól őszig, nap mint nap a falusi legelőre kijáró csordákkal. E mellett egy-egy TSZ, egy-egy birkatartó gazda – nagyobb létszámban is –, saját gulyát, nyáját tartott. A legeltetett állatok jórészt magyar tarka marha, szürke marha, és merinói juh. Az utóbbi időben részben a tartott állatok számának visszaesése, részben az istállózott tartás előretörése miatt csökkent a legeltetett állatlétszám, ami a legelők elgyomosodásához, a feleslegessé vált legelők feltöréséhez vezetett, míg ugyanakkor a száraz időjárás, a nem megfelelő legeltetési technika és helyenként a legelő karbantartás hiánya szintén a legelők degradációjához vezetett. Ugyanakkor az intenzív gyepek aránya még mindig alacsony.

A szántóterületeken az őszi és a tavaszi kalászosok, a kukorica, a lucerna és a napraforgó a legelterjedtebb termesztett növények. Kisebb területeken természetnek repcét. Több gyenge minőségű szántónál – amelyeken már több éve nem történt művelés – megfigyelhető a visszagyepesedés.

A területen található gyepekről általánosságban elmondható, hogy azokon legeltetés, illetve kaszálás folyik. Azokon a gyepek művelési ágú területeken, ahol nem történik hasznosítás (kaszálás,

legeltetés) rövid időn belül megjelennek a gyomnövények. A területen váltakozó létszámú állatállományokat legeltetnek, elsősorban birkával és szarvasmarhával, kivételes esetben lóval. Törekedni kell egyes stratégiaiul fontos gyepterületek legeltetéssel történő kezeléséről és az állatlétszám növeléséről. A gyepeken a hagyományos tájhasználatához igazodó gyepeggazdálkodási formákat kell ösztönözni.

A tervezési terület védett (Bihari-sík TK) területei közül a Körmösdpusztai-víztározótól keletre található védett egység (Nyésta) nagyobbik része gyeppel, kisebbik része szántóval. A gyepeken legeltetés nem történik, csak egy részét kaszálják. A szántók egy részén szántóföldi hasznosítás folyik, másik részükön az elmúlt években nem volt növénytermesztés. A területen magángazdálkodók gazdálkodnak. A Körmösdpusztai-víztározótól északkeletre található terület (Erdőhely-Nyésta) terület jelentős része az Igazgatóság vagyongazdálkodásában, kisebb része magántulajdonban van. A terület mozaikos gyeppel és szántóval együttesen. A gyepeken többnyire kaszálás történik. Az északnyugati szántókat szántóként hasznosítják, a délnyugatiak spontán visszagyepesedtek (eredetileg is gyeppel volt).

Biharkeresztes településtől északra, a Biharkeresztes-Berekböszörmény közöttől északra, illetve nyugatra elhelyezkedő védett terület (Korhány) teljes egészében az Igazgatóság vagyongazdálkodásában van. A védett terület nagy része gyeppel művelési ágú, míg kisebb részén szántóval, illetve erdőkkel található. A gyepeken többnyire szarvasmarhát legeltetnek, illetve jelentős részén kaszálás történik. A terület északi részén megjelentek a bokrok. A szántókat szántóként hasznosítják. A területen található erdőt kőris és tölgy alkotja. A területen a Berekböszörményi TSz. gazdálkodik. A védett területen, illetve mellette egy hodály található.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőterületek zöme szálerdő üzemű, míg kisebb részben sarjerdő üzeműben kezeltek. A sarj üzemű területek arányának emelkedése a tuskózás és a mélyforgatás erdészeti támogatásának jelentős csökkenése óta tapasztalható elsősorban az akácos állományokban.

Az erdők az Alföldön több évtizede tartó talajvízszint csökkenést megsínylik. Különösen szembetűnő e jelenség az idős tölgyeseknél, amelyek gyengült állapotukban gyökereikkel már nem tudják követni a talajvízszint viszonylagosan gyors süllyedését. Ezekben a leggyengült állományokban képes igazán nagy károkat okozni a károsítók megjelenése.

A fenti folyamatokat felgyorsította az elmúlt évtizedben tapasztalt csapadékszegény periódus, amely a páratartalom csökkenésével és a hőmérséklet emelkedésével párosult. Mindez oda vezetett, hogy a tölgyesek mellett szinte minden állománytípusban megfigyelhettünk károsodási jelenségeket. Az erdősítések sikerét e fenti folyamatok különösen hátrányosan érintették. Igen magas a hátralékos erdősítések aránya.

Az erdőállomány jellemzése:

A terület üzemtervezett erdőállománya 23 részletben 44,13 hektáron helyezkedik el és az érintett erdőterületek magántulajdonban vannak.

Az alábbi táblázat bemutatja az érintett erdőterületek területi kiterjedését és rendeltetését, illetve a faállomány jelenlegi és a célállomány szerinti összetételét.

Erdőrészlet	Kiterjedés (ha)	Faállomány	Célállomány	Felújítás jellege	Rendeltetés (védetség)
Berekböszörmény 8B	1,55	Egyéb lomb elegyes - akác	Kőrises	Tarvágás	Természetvédelmi (védett)
Berekböszörmény 8A	0,33	Egyéb lomb elegyes - akác	Kőrises	Tarvágás	Természetvédelmi (védett)
Berekböszörmény 45A	4,12	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 23A	2,5	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 23B	1,19	Akác	Kocsányos tölgyes	Tisztítás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 23C	1,97	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 23D	3,93	Akác	Akác	Tisztítás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 23E	4,4	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 24A	1,37	Egyéb lomb elegyes – kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	Tisztítás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 74D	1,93	Akác	Hazai nyaras	Tarvágás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 74E	0,72	Akác	Hazai nyaras	Tarvágás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 75A	0,8	Egyéb kemény lombos	Egyéb elegyes - kőrises	-	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 78A	0,59	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	Tarvágás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 78B	6,22	Nemes nyaras	Nemes nyaras	Törzskiválasztó gyérités	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 78C	3,73	Akác	Akác	Tisztítás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 79A	0,6	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	Tarvágás	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 80A	0,9	Akác	Kocsányos tölgyes	Törzskiválasztó gyérités	Faanyagtermelő
Körösszegapáti 82A	0,84	Egyéb lomb elegyes – kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Körösszakál 3A	0,55	Akác	Hazai nyaras	Tarvágás	Talajvédelmi
Körösszakál 9A	1,06	Egyéb kemény lombos	Kőrises	-	Faanyagtermelő
Körösszakál 13A	0,58	Akác	Kocsányos tölgyes	Törzskiválasztó gyérités	Faanyagtermelő
Körösszakál 13B	1,75	Akác	Kocsányos tölgyes	Tarvágás	Faanyagtermelő
Magyarhomorog 33A	2,5	Akác	Kocsányos tölgyes	Tisztítás	Faanyagtermelő
Összesen	44,13				

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület az I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzetben helyezkedik el.

A területen hasznosított nagyvadfajok a vaddisznó (*Sus scrofa*) és az őz (*Capreolus capreolus*). A területek nagy részén a gímszarvas (*Cervus elaphus*) csak váltóvad. A tervezési terület, mint az alföldi területek jelentős része nem kimondottan nagyvadas terület. A Bihari-sík, mint apróvadas terület jelentős. A Bihari-sík élőhelyi adottságai nem kedveznek igazán a nagyvadaknak.

Az említett két nagyvadfaj állományai általában egy-egy adott gazdálkodási egység területén állandónak mondhatók. A területre történő ki- és bevándorlás, vagy nem túl jelentős, vagy kiegyenlítik egymást.

Elsősorban az őz (*Capreolus capreolus*) állománya az, amelyet a vadásztársaságok nagyobb számban tudnak hasznosítani. Az őz (*Capreolus capreolus*) populációja, és a vadgazdálkodásban betöltött szerepe Bihari-síkon sokkal jelentősebb, mint a vaddisznó (*Sus scrofa*) esetében. A vaddisznó (*Sus scrofa*) néhány példánya él ezeken a területeken, de ennek hasznosítása egyrésztől nem tekinthető a Vadásztársaságok főbb tevékenységei közé, másrésztől pedig sokkal jelentősebb ennek az állománynak a változása, tehát hosszútávon nem lehet tervszerű gazdálkodást kialakítani erre a vadra, főleg azért mert a vadászterületen mindössze néhány egyede él és azok is szinte folyamatosan kóborolnak.

Apróvadfaj a mezei nyúl (*Lepus europaeus*), a fácán (*Phasianus colchicus*) és esetenként a vízivadak: vetési lúd (*Anser fabalis*), nagy lilik (*Anser albifrons*), tőkés réce *Anas platyrhynchos*), csörgő réce (*Anas crecca*), barátréce (*Aythya ferina*). Mint már említettük a Tájvédelmi Körzet elsődlegesen apróvadas terület. Természetvédelmi szempontból, az apróvadaknak nincs nagy jelentősége, inkább az esetleges természetvédelmi élőhely-fejlesztések segíthetik az apróvadállomány fennmaradását és fejlődését.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Körösmenti Vadásztársaság, Körösszegapáti (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905510-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Bihar Népe Vadásztársaság, Komádi (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Hubertus Vadásztársaság, Berekböszörmény (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903210-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben a vadászterületek határa a vadászati jog földtulajdonhoz kötésével gyökeresen átalakultak. Mivel a tájvédelmi körzet mozaikos, egymástól távol eső területekből áll, egy vadászterületként való kialakítására nincs lehetőség.

A vadászható vadfajok vadászatának csak olyan mértékűnek kell maradnia, hogy a faj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását ne veszélyeztesse.

Ha valamely területen a vadászható vadfaj állomány a túlzott vadászat következtében veszélyeztetetté válik a természetvédelmi hatóság vadászati korlátozását ill. tilalmát rendelheti el.

A vadászható vadfaj túlszaporodása esetén, illetve a nem őshonos, nem meghonosodott, a

hazai állatvilágtól idegen és károsan ható állomány felszámolása érdekében a természetvédelmi hatóság a vadászati hatóságnál az állomány létszámának szabályozását vagy felszámolását kezdeményezheti.

Ha a természeti területen a vadgazdálkodási tevékenység gyakorlásának következtében a természetvédelemhez fűződő érdekek súlyosan sérülnek vagy veszélybe kerülnek, a természetvédelmi hatóság elrendelheti az adott tevékenység tiltását vagy korlátozását.

A természetvédelmi hatóság kezdeményezésére a vadászati hatóság kötelezheti a vadászatra jogosultat a tájidegen vadon élő állatfajok állományának vadászati módszerekkel történő csökkentésére vagy felszámolására.

A védett természeti területen vadgazdálkodási, vadászati létesítmény a természetvédelmi hatóság engedélye nélkül nem létesíthető.

Horgászat

A tervezési területen található a Tupi horgásztó (7 ha), ahol horgászati tevékenységet folytatnak. A területen horgászati tevékenységet folytatni a Horgászat Általános Szabályai alapján és az attól eltérő alábbi rendelkezések szerint lehet.

A terület kezelője Turi Sándor.

Fogható halak: ponty, amur, csuka, keszeg, kárász, sügér, törpeharcsa, naphal.

A Körömszpusztai-víztározó (a tervezési terület nem érinti közvetlenül) a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság tulajdonában van, de halászati, horgászati jog nincs a területen.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Natura 2000 terület a 2-15 „Berettyó” vízgazdálkodási alegység része. A Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság látja el a területen az ár- és belvízvédelem feladatait, az 1995. évi LVII. Törvény, a 83/2014 (III. 14.) Korm. Rend. és a 120/1999 (VIII. 6.) Korm. rendelet alapján.

A Berettyó tervezési alegység (2-6-3) területét sűrűn hálózák belvízcsatornák, azonban nem megengedhető a területek mesterséges lecsapolása. A területekről a víz elvezetése semmiképpen nem indokolható, a meglévő, közeli csatornák szerepét felül kell vizsgálni, lehetőség szerint meg kell szüntetni. A meglévő csatornák karbantartása csak a természetvédelmi szempontok maradéktalan figyelembevételével lehetséges.

Árvízvédelmi szempontból a két meghatározó vízfolyás: a Berettyó és mellékfolyója az Érfőcsatorna. Tározásban, vízjárásban meghatározó emberi beavatkozásokat árvízvédelmi és belvízvédelmi okokból végeztek. Vízhatszósítási céllal tározó a tervezési alegység területén nem épült.

Az alegység területén a tavaszi (hóolvadásból és/vagy esőből) illetve őszi (esőből) belvizek jellemzőek. A belvíz gyors levezetésére az egyes meglévő csatornákat összekötötték, medrüket a mértékadó belvizek levezetésére tették alkalmassá.

A tervezési alegység területén a vízfolyások néhány kivétellel időszakosnak tekinthetőek. A vegetációs időszakban az alegység területén lévő belvízcsatornák ki is száradhatnak. Időközönként a vízhozamuk felszín alatti vizekből, a talajvíz megcsapolásából adódik. A tervezési alegység rétegadoottságai miatt az időszakos vízfolyásokba történő vízbevezetés esetén a felszíni és felszín alatti vizek keveredését okozhatják. A vízfolyásokban a szennyezések nem hígulnak, az öntisztulási folyamatok nem zajlanak le. Ezáltal előállhat a szennyezőanyagok felszín alatti vízbe történő közvetett vagy közvetlen bevezetés. Különösen érdekes ez a szennyvíztisztítók, szennyvizek, sósvíztározók, halastavak, ipari üzemek használt és szennyvizeinek bevezetésekor.

A felszíni vízfolyásokban lévő vízkészletek a mindenkori hidrometeorológiai folyamatok, a véletlenszerű csapadéktevékenységek függvényében alakulnak. A Tiszalöki Öntözőrendszerből illetve a Sebes-Körös jobb parti Öntözőrendszerből el nem látott területeken feltételes vízhasználatok lehetségesek. Az 1992-től jelentkező vizes élőhelyek, de szélsőséges helyzetekben vízpótló öntözésekhez sem áll mindig rendelkezésre megfelelő vízkészlet.

A tervezési terület gyepein található vízelvezető árkok. A földnyilvántartásban külön helyrajzi számmal szereplő árkokon kívül több is található, de feliszapolódásuk, és növényzettel való benövésük előrehaladott mértékű, ezért már nem kerültek az újabb földkönyvi módosítások során bejegyzésre. Lényegében ez mondható el a helyrajzi számmal rendelkező árkok egy részéről is.

A Berettyó-Sebes-Körös közti tájegység területe 896 km², amihez 59 km² határon túli vízgyűjtő is tartozik. A tájegység mértékadó helyzetben szintén csak szivattyúsan belvízmentesíthető. Főbb csatornái a Kutas-, az Ölyvös, a Kődombszigeti- és a Kis-Körös csatornák. A tájegység a fokozottan belvízveszélyes területek közé tartozik.

A fejlesztések megvalósításán túl a legfontosabb feladat a meglévő belvízvédelmi művek üzemeltetése és fenntartása. Erre a célra rendelkezésre álló források elmaradnak a szükségestől, csak részleges feladat végrehajtásra van lehetőség. A szivattyútelepek és a hírközlő berendezések üzemeltetése, karbantartása elsőbbséget élvez, így állapotuk megfelelő. A műtárgy- és épület karbantartásra, a csatorna iszapeltávolítási munkák végzésére, valamint kaszálásra és gaztalanításra csak a maradék pénz fordítható. Mindez megmutatkozik a belvízvezető csatornák állapotában, melyekben tervszerű iszapeltávolítási munkák már évek óta nem történtek. A gaztalanításra sem jut elég pénz, a csatornák jelenlegi állapotukban a tervek szerinti vízelvezetést már nem biztosítják. Mivel az utóbbi évek aszályosak voltak, ez nem szembetűnően mutatkozott meg. A kialakult helyzet miatt egy közepes nagyságú belvíz esetén is komoly károk keletkezhetnek.

Nagy kiterjedésű körtöltéses belvíztározó került az utóbbi időben újbóli előntésre Körömszepusztán, Körösszegapátitól északnyugatra.

1.3.3.5. Turizmus

A tervezési területen és a természetvédelmi tájegységben nem jelentős az idegenforgalom és az üdülés. Az egyik fő idegenforgalmi vonzerőt éppen a természeti értékek bemutatása jelentené. Az ehhez szükséges bemutató területek száma viszont meglehetősen csekély.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

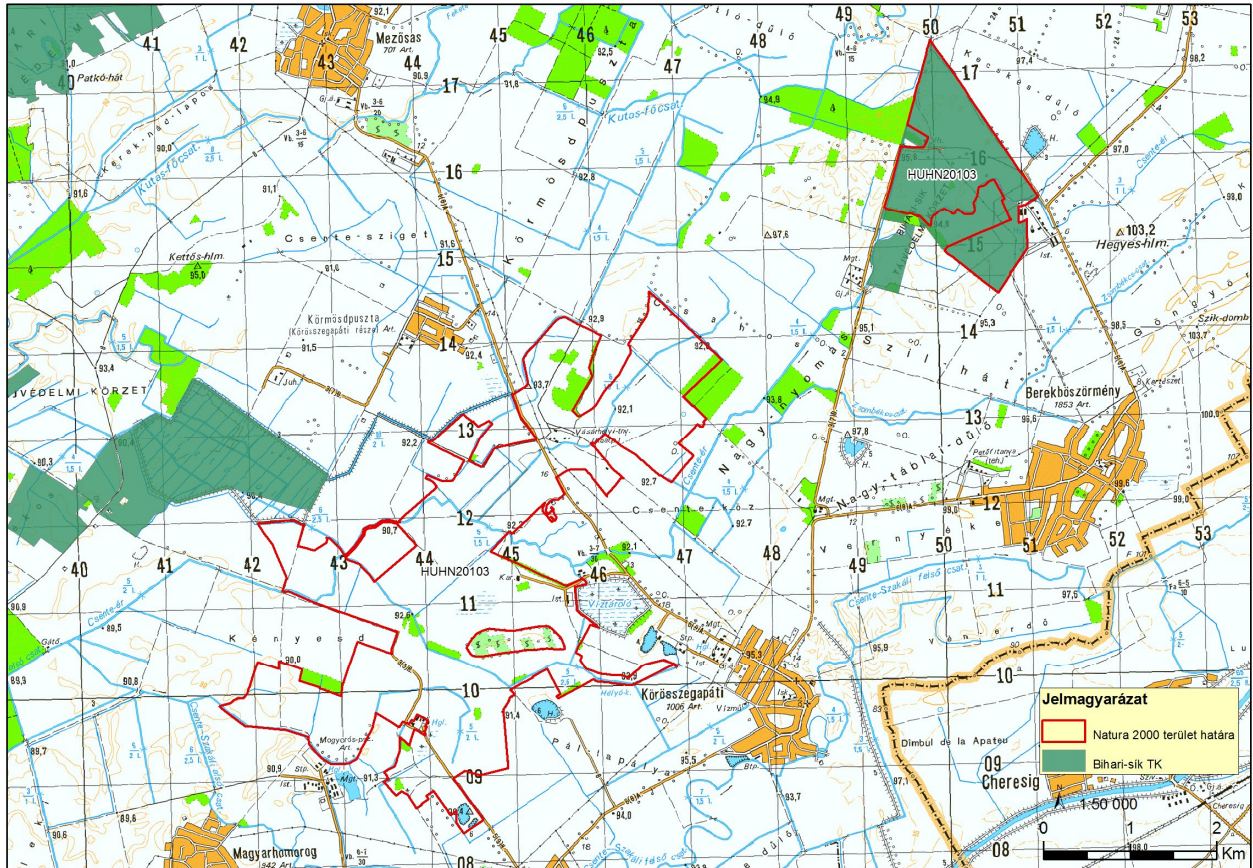
A tervezési terület közúthálózatának jelentős fejlesztése nem várható. A Románia felé vezető tervezett autópálya végleges nyomvonalának meghatározásánál a természetvédelmi szempontokat messzemenően figyelembe kell venni. Kisebb jelentőségű út a Berekböszörmény 0316/2 sz. út. A területen található villamos távvezetékek: Berekböszörmény: 1.966 fkm, Magyarhomorog: 0.722 fkm, illetve gázvezetékek: Magyarhomorog: 0.740fkm.

2. Felhasznált irodalom

- Bihari, Z., Csorba, G. & Heltai, M. (Szerk.) (2007): Magyarország Emlőseinek Atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest, pp. 360.
- Gedeon, Cs. I., Boross, G., Németh, A. & Vilmos Altbäcker, V. (2011): Release site manipulation to favour European ground squirrel *Spermophilus citellus* translocations: translocation and habitat manipulation. *Wildl. Biol.* 17: 97-104.
- Gera, P. (2012): Összehasonlító adatok a közönséges vidra (*Lutra lutra* Linneaus, 1758) és a hermelin (*Mustela Erminea* Linneaus, 1758) magyarországi elterjedéséről a 2012 május 13-a és a 2012 augusztus 20-a közötti időszak alatt. [http:// www. otter.econservation.eu](http://www.otter.econservation.eu), pp. 20.
- Gera, P. (2013): Összehasonlító adatok a közönséges vidra (*Lutra lutra* Linneaus, 1758) és a hermelin (*Mustela Erminea* Linneaus, 1758) magyarországi elterjedéséről a 2012 augusztus 20-a és a 2013 február 1-e közötti időszak alatt. [http:// www. otter.econservation.eu](http://www.otter.econservation.eu), pp. 49.
- Heltai, M. Bauer-Haáz, É. A., Lehoczki, R. & J. Lanszki (2012): Changes in the occurrence and population trend of the Eurasian otter (*Lutra lutra*) in Hungary between 1990 and 2006. *North-Western Journal of Zoology* 8 (1) p. 112-118.
- Katona, K., Váczi, O & Altbäcker, V. (2002): Topographic distribution and daily activity of a European ground squirrel population in Bugacpuszta, Hungary. *Acta Theriologica* 47(1): 45-54.
- Kis, J., Váczi, O., Katona, K. & Altbäcker, V. (1998): A növényzet magasságának hatása a cinegési ürgék élőhelyválasztására. *Természetvédelmi Közlemények*, 7: 117-123.
- Váczi, O. (2005): Abiotikus környezeti tényezők hatása ürgék tér- és időbeli aktivitásmintázatára. Doktori értekezés, ELTE, Budapest, pp. 131.
- Váczi, O. & Altbäcker, V. (2009): Ürgemonitorozás, Mintavételi protokoll, Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer.
- Váczi, O., Katona, K. & Altbäcker, V. (1996): A bugacpusztai ürgepopuláció tér- és időbeli mintázata. *Vadbiológia* 5: 141-148.

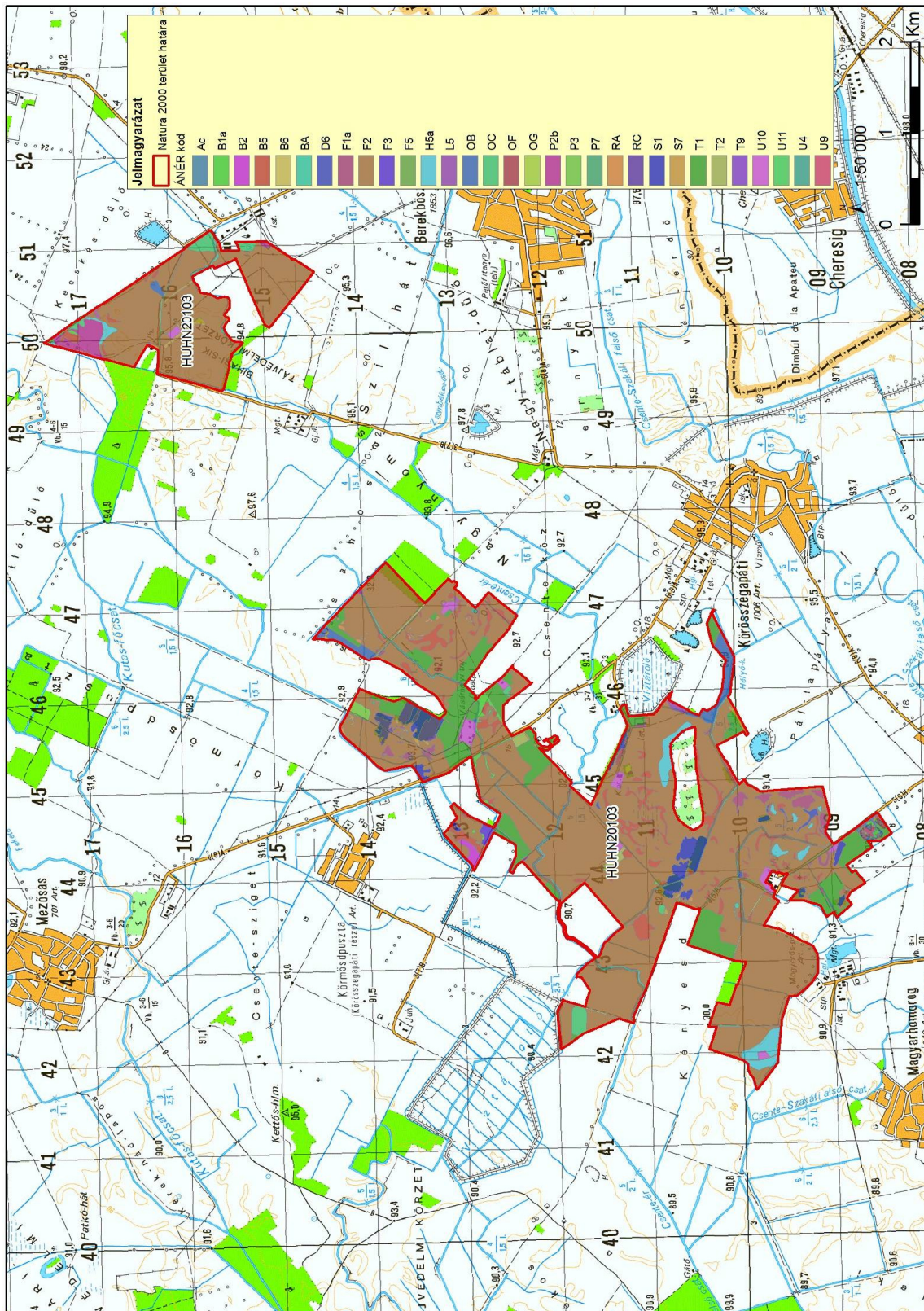
3. Térképek

3.1. A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

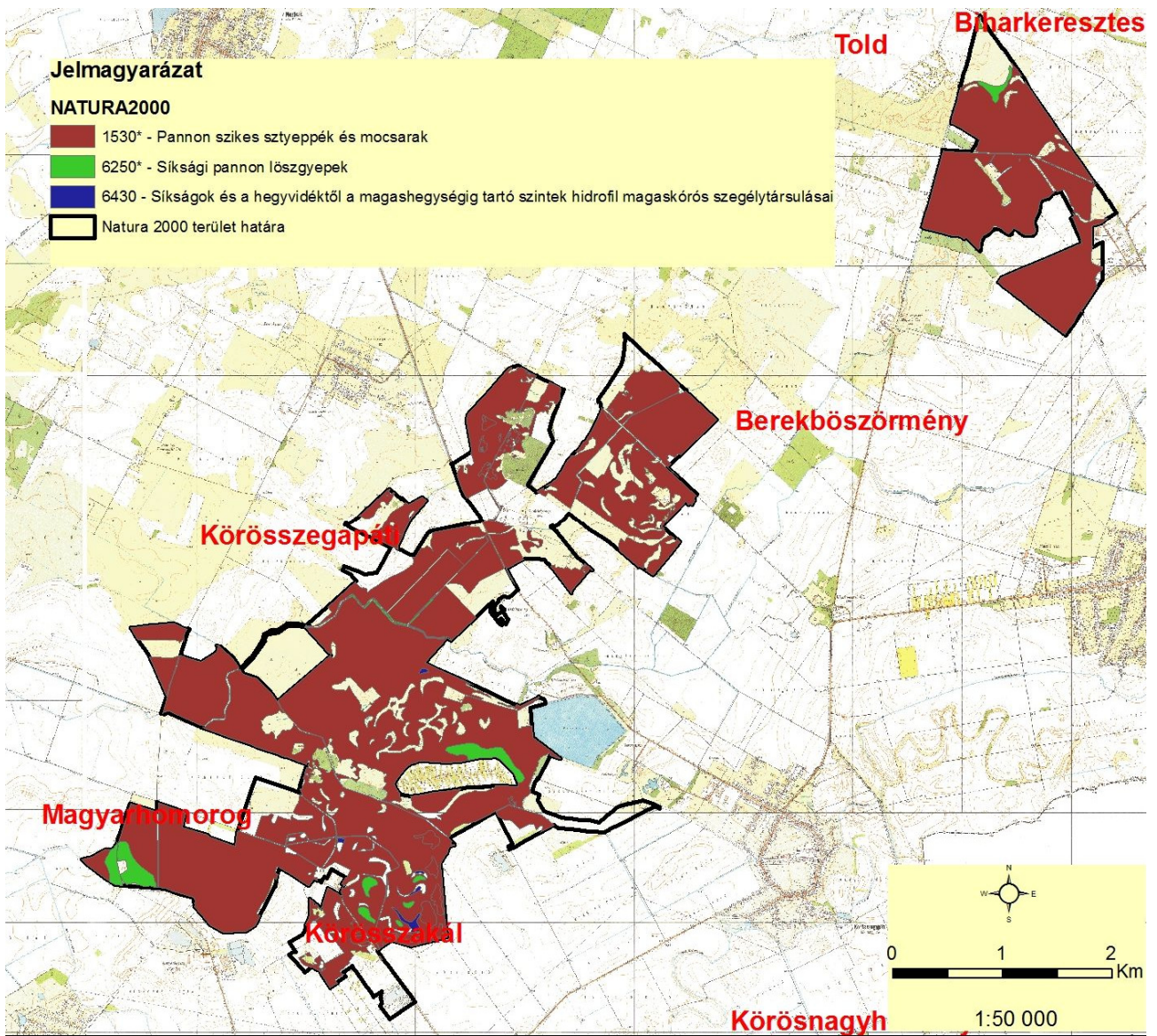
3.2. Domináns élőhelytípusok (2013.07.15)

3.2.1. Jelmagyarázat a domináns élőhelytípusokhoz

B1a	Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B2	Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
B5	Nem zsombékoló magassásrétek
D34	Mocsárrétek
F1a	Ürmöspuszták
F2	Szikes rétek
F3	Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek
H5a	Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek
J3	Folyómenti bokorfüzesek
OB	Jellegtelen üde gyepek
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OF	Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
OG	Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet
P1	Őshonos fafajú fiatalosok
P2a	Üde és nedves cserjések
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
P2c	Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok
P3	Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősisítés
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
RB	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
RC	Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
RDb	Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
S1	Akácültetvények
S2	Nemesnyárasok
S3	Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
S7	Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
T2	Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák
U10	Tanyák, családi gazdaságok
U11	Út- és vasúthálózat
U4	Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók
U8	Folyóvizek
U9	Állóvizek

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013.07.15)

3.4. Kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*) előfordulása a tervezési területen
(2013. 07. 06.)

